

DISSERTATIO MORALIS;

De

OFFICIIS RE-
FLEXIS,

Cujus

PARTEM POSTERIOREM

Cum consensu Ampl. Facult. Phil. Aboens

PRÆSIDE

VIRO CL.

HENRICO HASSEL

Eloquent. Profess. Reg. & Ordine

Pro GRADU

Publico honorum examini submittit.

PETRUS G. HEDMAN

Angermannus.

Ad diem 28. Junii An.

MDCCXXXVIII.

ABOÆ, per. Joh. Kiæmpe, R. Ac. Typ.

S.æ R.æ M.æ

Magnæ Fidei VIRO

Reverendissimo Patri ac Domino,

Dn. JONÆ FAHLENIO

S. Theologiæ DOCTORI celeberrimo,
inclytæ Diœceseos Aboensis EPISCOPO,
Regiæ ibidem Academiae Pro-CANCEL-
LARIO eminentissimo, Consistorii Ec-
clesiastici PRÆSIDI gravissimo, Scho-
larumqve per totam Diœcesin EPHORO
adcuratissimo.

MÆCENATIBUS

Domi Nominibus Vestris, Reverendis-
crare, omnique nitore & pretio destitu-
cere instituo, quod summus Vester in omnes
detur permittere, & nunquam non permisit-
ris & beneficia, qua mihi prastitistis tanta,
que, Reverendissimi Dni Prasules, humilli-
in testimonium perpetua venerationis & ob-
pere, & quam antea benevolentiam in posterum
rit partium DELLM O. M. calidissimis preci-
sospites prastare. Et sera sit ista dies, que
Patriæ ornamenta ab oculis mortalium sub-

Reverendissimorum No-

Devotissimus

PET. G.

S:æ R:æ M:ris
Magnæ Fidei VIRO

Reverendissimo Patris ac Domini,

Dn. GEORG. WALLIN

S. Theologiæ DOCTORI celeberrimo,
per Gothlandiam SUPERINTENDEN-
TI longe dignissimo, Consistori Ecclesi-
astici PRÆSIDI gravissimo, Scholarum-
que per totam Diœcesin EPHORO be-
nignissimo.

SUMMIS.

simi Domini Præsules, pagellas has conse-
tas eorum splendore ornare aggredior, id fa-
literarum cultores favor & benevolentia vi-
Erexerunt me insuper favor prorsus singula-
ut iidem deprecandis impar sim. Vos ita
me oro atque obtestor, exiguum hoc munus
servantia vobis oblatum serena fronte exci-
queque mihi exhibere dignemini. Mearum e-
bus sollicitare, Velit VOS quam diutissime
eanta ordinis Ecclesiastici sidera, tantaque
ducat. Sic aetatem vovebit.
minum Vestrorum

Cultor.

HEDMAN.

VIRO Summe Reverendo atq; Ampl. Domino,

Dn. ANDREÆ BERGIO,

S. Theologiae Doctori & Professore in Re-
gia, quæ Aboæ est, Academia primario,
Diœceseos Aboensis Archi-Præposito
celeberrimo; Ecclesiæ Cathedralis Sve-
canæ Antistiti vigilantissimo, utriusque
Consistorii Adessori gravissimo.

VIRO Maxime Reverendo

Dn. JOHANNI

S. Theologiae Professore ordinario, Pa-
vigilantissimo, utriusque Consistorii Ad-

MÆCENATIBUS & PRO-

Hoc quicquid est laboris Philosophici, in per-
gnus, inque spem ulterioris benevolentia

Magnorum No-

Cultor hinc
PETRUS G.

VIRO Maxime Rever. atq. Ampliff. Domino,
DN. ISAACO BJÖRKLUND,
S. Theologiæ Profeflori ad Regiam A-
cademiam Aboensem celeberrimo, Ec-
clesiæ Cathedralis Fennicæ Pastori di-
guissimo, utriusque Consistorii Adse-
sori adcuratissimo.

atq. Amplissimo Domino,
WALLENIO,
stori in Stadendahl, Reso & Östermaste
ssori adcuratissimo.

MOTORIBUS MAGNIS.

*pernum venerabundi & gratissimi animi pi-
& favoris. a. d. d.*

minum Vestrorum.

mihi
HEDMAN.

SYNOPSIS.

CAP. II.

- §. 1. Curam corporis agendam esse docet.
- §. 2. Demonstrat nos obligatos esse ad sustentandam vitam vitam necessario.
- §. 3. Pari modo, idoneo vestitu opus esse indicatur.
- §. 4. De Labore & recreatione iusta agit.
- §. 5. De temperantia & discrimine ciborum nonnulla tradit.
- §. 6. Evincit nos debere nimium laborem & uehementiam affectuum fugere.
- §. 7. Iusta media adhibenda esse pro restituitio-
ne valetudinis dicit.
- §. 8. Pecuniam pro ratione status cuiusvis com-
parandam esse monet.
- §. 9. Hoc fieri debere honesto labore indigitat.
- §. 10. Nimiam habendi cupiditatem damnat.

§. 11. Temerariam pecuniarum profusionem vitandam esse asserit.

CAP. 3.

§. 1. Vitam, seu bonorum omnium temporalium fundamentum conservandam esse contendit.

§. 2. *Κυβερνησις* & directam & indirectam improbat.

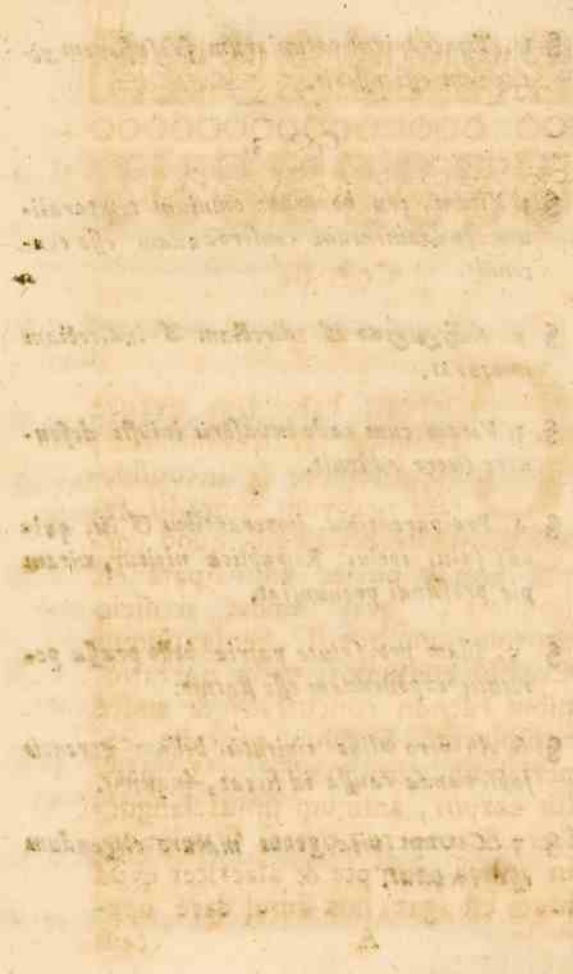
§. 3. Vitam cum eade invasoris injusti defendere licere adstruit.

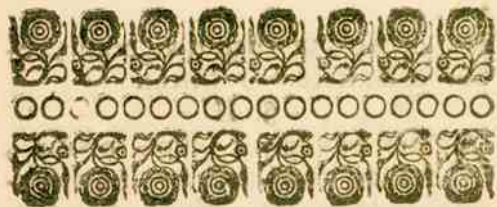
§. 4. Pro parentibus, imperantibus & iis, quibus salus totius Reipublice nititur, vitam pie profundi pronunciat.

§. 5. Illam pro salute patrie bello preesse periculis exponendam esse statuit.

§. 6. An vero alius civitatis bellum gerentis sublevanda causa id liceat, inquirat.

§. 7. Certum vite genus mature eligendum esse inculcat.

CAP. II.

§. I.

Corporis habendam quoque rationem & curam esse, quod temere & inconsiderate negarunt nonnulli, facile demonstratur ex eo, quod corpus non minus ac anima pars est hominis, quas ambas artificio prorsus admirabili benignissimus Creator conjunxit, ut in operationibus edendis concurrant & amice conspirent. Et quum quotidie experiamur, quando afficitur & patitur corpus, animum simul languescere & torpere, patet, si velimus, ut anima prompte & alacriter quod suum est agat, nos simul dare ope-
A ram

ram debere, ut corpus vigorem, ro-
bur & sanitatem retineat.

§. II.

ADhibenda igitur sunt omnia,
quæ ad illius sanitatem quocun-
que modo facere possunt, & vitan-
da illa, quæ eam debilitare & de-
struere solent. Hinc consequitur, su-
stentandum esse corpus nostrum ali-
mento & victu necessario. Quemad-
modum enim per transpirationem
insensibilem quædam illius particule
quotidie auferuntur & evanescent,
adeo ut post spatium atque decur-
sum aliquot annorum, idem ampli-
us non sit, quod antea; ita nisi de-
fectus hic per alimenta, quæ bene-
ficio chyli in sanguinem, carnes &
ossa convertuntur, suppleretur, ac-
tum esse de vita nostra. Estque hoc
officium & præceptum, quo jubemur
corpus alimento idoneo sustentare
tanti momenti, ut in collisione, il-
li alia cedant. Unde est, quod sciti-
tum pronunciarunt Iuris naturalis
consulti homini, qui tanta premitur
fame

fame, ut præsentissimum vitæ imminet periculum, si neque precibus neque alio modo cibum sibi parare possit, vi, atque Domino vel possessori invito auferre tantum alimenti, quantum ad vitam sustentandam sufficiat. Lex enim de conservandis aliorum opibus & facultatibus in hoc casu & puncto inferior longe censetur lege, quæ jubet propriam conservationem.

§. III.

AD sanitatem facit, ut corpus idoneis tegatur vestimentis, & id quidem vel ob vehementiam frigoris, vel aliam aeris inclementiam, quæ nudo corpori multum noceret. Ea igitur nobis parare debemus, quæ ad fovendum & tuendum hoc ipsum necessaria sunt. Qui vero in alium finem, vel vanæ ostentationis gratia, vel ad imitandos alios, multo ære ornatum superfluum sibi quarunt, hoc præceptum longius, quam par est, extendunt, & tantum abest ut illo possint audaciam & te-

meritatem suam excusare, ut potius
ejus culpæ sint rei, quod officia &
sibi & aliis debita int. rittant & ne-
gligant; de quo postea dicitur. (a)
Et hinc collectu facile est, quid ha-
bendum sit de varietate illa modo-
rum in vestitu, quæ intra justos li-
mites multis in regionibus nostro
tempore coerceri non potest.

§. IV.

AD valetudinem quoque tuendam
opus est labore & exercitiis vari-
is corporis, ut & recreatione & ob-
lectatione justa. Per vitam enim
sedentariam corporis vires attenuan-
tur, vigor absumitur & multi con-
trahuntur morbi. Pari modo seria
semper tractare est quodammodo im-
possibile, & multum nocet sanitati
nostræ; dulcia igitur, ad effatum
Poetæ, admiscenda utilibus atque se-
riis hisce, suisque interdum inter-
ponere gaudia curis decet. Idque
pro varia cujusvis inclinatione & in-
dole fiat. Nam quod uni oblecta-
mento est, alteri non nisi fastidium
mo-

(a) Conf. §. II. hujus Cap.

9
moveret, quod illi placet, displicet
huic. Retineat igitur unusquisque
sibi conveniens oblectationis genus,
ita tamen, ut ab illo, quod quocun-
que modo peccaminosum est, penitus
abhorreat. §. V.

Diximus §. 2. nos obligatos esse ad
fugienda illa omnia, quæ corpo-
ris vires absumere possunt & sanita-
ti nostræ obesse. Inter hæc sunt in-
ordinata diæta, ingluvies, ine-
briatio, & in genere quoque om-
nia alimenta nobis noxia. Non
sunt quidem ulli cibi jure naturali
nobis definiti, sed in genere il-
lud ipsum permittit nobis omni-
bus vesci, quæ corpori aten-
do idonea esse possunt. Experientia au-
tem quotidiana constat, omnia
ejusmodi alimenta nobis utilia & sa-
lubria non esse. Et medicorum es-
set sufficientia nobis tradere præce-
pta & regulas de discrimine cibo-
rum, respectu ad sanitatem homi-
num habito, sed nunquam forte ta-
les condi. possunt, quæ omnium u-
sui

6
sui inserviant. Magna enim est va-
rietas pro temperamento, educatio-
ne & consuetudine cujusvis, adeo ut
quod conducit huic, noceat alteri.
Ex. gr: Calmuki carnem edunt cru-
dam, quod nemo nostrum sine ja-
ctura sanitatis faceret. Igitur in-
cumbit unicuique pro ratione æta-
tis & structuræ corporis sui obser-
vare, quinam cibi vel damno, vel
utilitati sibi esse possint. Quo id fi-
eri debeat modo pro more suo egre-
gie docet Volfius. (b)

§. VI.

Pari modo nimium vitare debemus
laborem, vigilias & lucubrati-
ones continuas & defatigationes mi-
nus necessarias, ut & affectuum ve-
hementiam & illa vitia, quæ sanita-
tem turbare solent: utpote mœro-
rem, & discruciationem animi, i-
ram avaritiam & præcipue invidiam.
Quemadmodum enim rubigo fer-
rum, ita & pestis ista humani ge-
neris

(b) Bern. Ged. B. Mensch. thun
und laß S. 454. seqq.

neris invidia. fœdos & oecœcatos
consumit hospites, adeo ut miseri
hi bustum sæpe præmaturum sibi pa-
rent.

§ VII.

VERUM cum sanitatem corporis
nobis mortalibus semper retine-
re impossibile sit, patet nos obliga-
tos esse, quando morbo aliquo im-
plicamur, ad illa adhibenda media,
quibus hæc restitui possit, de qui-
bus consulendi sunt Medici. Stulti,
& temerarii merito habentur, qui
morbo detenti ab omni medicina
abhorrent, & mortem amice expe-
ctant, quasi in numerato haberent,
decreta divina, vel fatalitate stoica
mundus regeretur. Sed cum variet
usus medicamentorum pro ratione
structuræ corporis cujusvis, adeo, ut
quod unum convalescere facit, ali-
um non item; atqui medicina mul-
to certior afferri possit illi, qui mor-
bi sedem in corpore & indolem de-
tegere valet, quam qui id non po-
test: patet hinc, ut alias prætereā-

mus.

mus rationes, quemvis obligatum esse ad comparandam sibi notitiam de fabrica & interna structura corporis humani, quæ per sectiones anatomicas acquirenda est.

§. VIII.

INter hæc officiorum genera liceat etiam considerare illa, quæ statum nostrum externum concernunt. Constat ex antecedentibus obligatum esse hominem ad parandum sibi victum & amictum: hoc etiam ex fine Creatoris cuius colligere primum est. Patet etiam nos nobis non solum natos esse, sed & aliis, & proinde eorum commoda perinde ac nostra promovere debere. At hæc omnia quum sine pecunia, nervo illo rerum gerendarum, fieri nequeant, liquet unumquemque obligatum esse ad tantum æris adquirendum, quanto ad sui suorumque conservationem pro ratione status, in quo vivit & aliorum sublevandam inopiam opus habuerit.

§. IX.

Hinc consequitur unumquemque obstrictum esse ad laborandum, quo sibi, quæ necessaria fuerit, colligat pecuniam ad finem istum, quem dixi obtinendum. Contra quod præceptum peccant illi, qui membris adhuc integris præditi, nulloquo gravati morbo labores fugiunt, & vel mendicando, vel alio modo illicito victum quærunt; adeoque reipublicæ sunt oneri civesque indigni, qui neque suam, neque aliorum utilitatem justo modo & ordine promovere student.

§. X.

EX hoc fundamento fluit etiam illud consuetarium, quod debeat quivis vitare avaritiam & nimiam habendi cupiditatem. Postquam enim tantas nacti fuimus opes, quantæ ad nostri conservationem & sustentationem aliorumque inopiam sublevandam sufficiunt, adeoque finem, quem intendit Creator concedendo nobis bona hæc terrena, attigimus

ius, tum temerarium foret & inconsultum cupiditate & studio insatiabili æs corradere, idque arculis & scriniis absconditum injustis damnare tenebris. Interim otio torpere ideo non licet, sed debemus tum tempus tribuere aliis laboribus, qui gloriam Dei, utilitatem & comoda humani generis, præcipue vero civitatis nostræ, promovere possunt.

§. XI.

Dum avaritiam proscribimus, profusionem inconsideratam & temerariam pecuniarum non ideo commendamus, qua nempe vel per erapulas vel alium inanem sumtum bona contumuntur. Hoc enim modo peccamus tum contra nosmetipsos, quibus deinde alimentum deficere necesse est, tum etiam contra alios, quibus subvenire debemus. Patet igitur parsimonia nobis opus esse, tum in nostrum, tum aliorum usum, ut & in egenis succurendo nos caute versari debere, ne nimium i-

za uni largiamur, ut nihil aliis superfit.

CAP. III.

§. I.

EX unione inter corpus & animam fluit vita nostra, quæ, illa soluta, quoque solvitur. Et quemadmodum vitam nobis ipsis non dedimus, parret quoque, neque nos pro lubitu de illa disponendi potestatem habere; sed generaliter loquendo obligatos esse ad eam omnibus modis conservandam. Hæc enim fundamentum bonorum omnium est temporalium, hæc nobis concessa est, ut gloriam Divinam promoveamus & aliorum commodis inserviamus. Si itaque finem velimus, media etiam velle debemus. Quid? quod homini non minus ac reliquis animantibus instinctum indiderit supremus Creator naturalem, quo a sui destructione & interitu penitus abhorret; qui facile evincit, Deum O. M. in prima creatione intendisse hunc finem, ut nempe vitam suam conservaret ho-

mo.

mo, nisi absurde statuere velimus, Deum sine ratione aliquid fecisse.

§. II.

Et igitur *αὐτοχρησία* & directa & indirecta omnino illicita, siue ea fiat ob tedium vitæ arumnoæ, siue ad evitandos majores cruciatus & gravius moriendi genus, (a) siue alia quacunque de causa. Nec ullis exemplis, quæ in contrariam partem adduci solent, evincitur eam esse adprobendam. Samsonis enim quod attinet, est heroicum, & peculiare quid in se continet, neque propterea imitandum, sed iudicio Divino relinquendum. Quod afferri solet de præfecto navis, qui existimatur jus habere incendi navem, illosque omnes, qui in ea sunt, ne in hostium veniant potestatem, perdendi, nil valet. Inter duo enim mala minus est eligendum. Minus autem est amissio.

(a) *conf. Wolf. La Est: Cap. 4. §. 440. seqq.*

missio navis, majus omnium moris, qui navi insunt, & jactura salutis æternæ eorum, qui forte imparati deprehenduntur. Et quod maximum, peccatur hoc modo contra providentiam Divinā; incognitū enim adhuc est ejusmodi Duci, quas elabendi vias Deus illis aperire posset, qui cum omne deest auxilium humanum, & præsentissimus adesse videtur interitus, sæpissime opitulari solet.

§ III.

EX hoc præcepto de conservatione vitæ nostræ fluit etiam, quod illam cum cæde invaloris violenti & injusti defendere liceat. Nemo enim ad hoc obligatur, ut alteri contra jus & fas extrema sibi intentanti jugulum præbeat. Et ne leges quidem Divinæ revelatæ id exigunt, ut quis proximum magis diligat quam semetipsum. Distinguendum autem est inter statum naturalem & civilem. In statu naturali incipit hæc defensio ab illo momento, quo alter vel hostilem animum suum mihi

significat, vel justus metus adest aggressionis, & eousque sese extendit, donec eum vel exarmaverim, vel alio modo memet in securitatem receperim. Ibi enim Magistratus auxilium implorari nequit, sed quisque tum sui juris est vindex. Jus enim ad finem, hoc est, vitæ conservationem, dat jus ad media, hoc est, defensionem justam. In statu autem civili, ubi magistratus opera periclitanti subvenire potest, violenta defensio cum cæde inuasoris conjuncta non prius licita est & permessa, quam omnes elabendi viæ sunt occlusæ, & omne Magistratus præsidium & auxilium deest, adeoque aut mihi occumbendum aut aggressori.

§. IV.

NON tamen doctrina hæc de vita conservanda ita extendenda est, quin certi excipiantur casus, quando præstat illam ponere quam retinere. Si enim contingeret, ut ex grat. parens meus, cui non tantum
 offi-

officia communia, sed & specialia, habito ad generationem & educationem respectu, debeo, una mecum vitæ periculo expositus esset, & ita quidem, ut alterutri nostrum necessario pereundum foret, pie certe agerem, si cum dispendio propriæ, illius vitam servarem. Pari modo in respectu ad imperantes civitatis, in qua vivimus, & illos, quibus salus totius reipublicæ nititur, pronunciandum est, quorum vitam suæ qui servaret interitu, egregium se civem probaret. Nostra enim vita salutis totius civitatis subordinatur. Et hoc fundamento nixa fuit pietas illorum, qui jactura vitæ suæ Regum securitati consuluerunt, eosque ex præsentissimo eripuerunt mortis periculo. Ex. gr. *HENRICUS WREDE* nostras, qui gl. mem. Regem Carolum IX. in proelio Kerckholmensi in Livonia servavit, aliique. (b)

§. V.

(b) Conf. *Diss. de Acvotis pro patria* §. 10, *Sebeff. mem. Suev. gentis cap. XXVI.*

§. V.

NEque cum civitas nostra bello premitur vitæ parcere, sed pro salute illius & securitate eam periculo exponere decet. Periclitatur enim tum non solum incolumitas totius reipublicæ in genere, sed & uniuscujusque particulatim: & cum in societatem communis utilitatis & securitatis gratia coivimus, quæ jam sine discrimine vitæ retineri & defendi nequit, proinde justum & æquum neutiquam est, periculo sese subducere. Cum vero omnes in civitate arma capessere non possint, certi leguntur milites, qui pro patria pugnabunt. Et hi non aliorum duntaxat civium vitam, res & bona, sed & suam ipsorum adversus violentos aggressores, hostes, puta iniquos & injustos defendunt. Unde patet, quo jure maneat status militaris in republica.

§. VI.

Cum ad civitatem, in qua vivimus

mus, hæc, quæ §. antecedenti dicta sunt, applicantur, res est plana; ubi vero ad alias referuntur, quæstio evadit difficilior. An enim sub alieno principe militiam subire, ultroque vitam periculis objicere liceat, dubitant multi. Nos ad hoc respondemus, distinguendo inter bella justa & injusta. Si novimus imperantem aliquem bellum justum gerere, & in eum finem arma capessimus, ut succurramus oppressis, propria etiam respublica nostra opera non eget, tum non videtur hoc factum nostrum culpandum esse, quin potius laudandum, eum injunctum sic nobis semper injuria pressos pro virili adjuvare ac defendere. Si vero bellum hujus vel illius reipublicæ injustum esse convicti simus, qui, quæso, salva conscientia ibi munere militari fungi possumus? Eo enim alienæ culpæ participes redderemur, vitamque si perderemus, a crimine *συνεργίας* indirectæ non essemus immunes.

§. VII.

Cum de officiis, quæ totum compositum concernunt, agimus, non negligenda est doctrina de certo vitæ genere mature eligendo. Ingenia autem humana non ejusdem sunt conditionis & inclinationis, sed unum ad hoc aptum est & proclive, aliud ad illud. Quod quivis colligere potest eum in finem a sapientissimo Creatore factum esse, ut invenirent omnes artes, scientiæ & occupationes in vita humana idoneos cultores. Et hinc consequitur unumquemque attendere debere ad inclinationem ac ingenium suum, & illud eligere vitæ genus, ad quod per animi juxta ac corporis constitutionem maxime aptus fuerit. Pari modo facile ostenditur hanc electionem mature fieri debere. Ad unamquamque enim functionem recte obeundam diversa institutio requiritur. Cum vero ars longa sit & vita brevis, ac limitata nostræ vires non permittant,

ut in omnibus excellamus, vitæ genere, cui aptissimi sumus, electo, illis addiscendis operam addicere debemus, quæ ad nostrum finem & scopum præcipuè faciunt, ut officio hominis & civis in laudem Dei & aliorum commodum digne fungi queamus. Præterea, quum electio certi vitæ generis majorem requirat prudentiam, quam quæ in homines junioris ætatis facile cadere potest, hi obligati sunt ad consulendum viros sapientes, quos multa dies & usus exercitatos & hujus scientiæ peritos reddidit. Inter Hos præcipue parentes, qui ab incunabulis filiorum inclinationem & temperamentum observare potuerunt; ut & præceptores & doctores, quibus ingenia discipulorum penitus cognoscere quotidiana cum illis conversatione licuit. Hoc si observaretur publicæ rei optime consulere-
retur.

Då

Philosophiæ Candidaten

Herr PETRUS HEDMAN,
Utgaf sitt andra Lärdoms Profyt-
trade sig i följande Sägne-rim

Djs nu ett mer du Eödrare land,
Släpp fädren trohica *Hellas*;
Pallas har walt war Nordiska
strand
Til hamn, då werlden ska qwallas.

Aura nu liusnar och tager emot
Med frögd den witttra *Minerva*;
Alla inbyggare hafwa nu bot
För det som wille förderfwa.

Nu både åhra och wärdaste lön
Skal aldrig tryta för slita
Som hafwa lust til witsbeten skion,
Samt bort från lasterna wika.

Wishets *Systrarna* *Nitho* i rad
Upamma nu här sina wänner.
Sielfwer *Apollo* gier *Frankarna* glad
Them han för duchtiga *Liänner*.

Duch^o

Duchtiga Kiänner han alla de Mån,
Som wisat prof utaf snike;
Detta J gjort min wärdesta Wån:
Ty tag den lönen J wille.

Wille J städse beslita Ehr nog
Om Dygd om ärbara seder,
Derföre wille J åfwen med fog
Få den med följande heder.

Alla berömma Ehr dygder och flit;
Jag orsak dertil och finner,
Den lyckönskan som hörer och hört,
Mitt hierta pennan påminner.

Hierliga råds jag önskar och ber
Sielf himlen wille Ehr gifwa
Sålhet i tiden och salighet mer
Sist, som kan intet beskrifwas!!!

En trogen wån och tienare

M. HELLENIUS
Österbotninge.

Erklärung über die
Verhältnisse der
Kolonie von
S. 100 bis S. 110

Die Kolonie ist
ein Teil der
Provinz von
S. 110 bis S. 120

Die Kolonie ist
ein Teil der
Provinz von
S. 120 bis S. 130

Die Kolonie ist
ein Teil der
Provinz von
S. 130 bis S. 140

Die Kolonie ist ein Teil der Provinz von S. 140 bis S. 150

M. PHILIPPS
Verfasser